

Kód CZ:

Tržek

Kaple P.Marie

Ve středu obce, 2.pol.19.stol.

[Klášter kartuziánů]

založen 1347, 1421 Husity vypálen¹⁾

v roce 1378, kdy do blízkosti biskupského hrádku a obory v Tržku přivedl 13 kartuziánských mnichů a založil pro ně klášter s kostelem Zvěstování P. Marie a Jana Křtitele, nazvaný Hájek P. Marie (Rubus S. Mariae). Klášter v Tržku byl v pořadí třetím kartuziánským klášteřem založeným v Čechách a na Moravě po kartouze Zahrada P. Marie v Praze na smíchovském Újezdě (založen 1342) a v Králově Poli u Brna, založeným markrabím Janem Jindřichem roku 1375. Kartuziánský řád byl založen svatým Brunem, rodákem z Kolína nad Rýnem v roce 1088 v Chartreuse poblíž Grenoblu, a patřil k nejpřísnějším církevním řádům vůbec; svého největšího rozkvětu dosáhl v 15. století.

Albert ze Štemberka daroval novému klášteru statky nezbytné pro jeho další provoz, které se nacházely převážně na Moravě v sousedství rodového sídla. Je nanejvýš pravděpodobné, že vybavil nový klášter i nezbytnými knihami, není však patrně pravdou, že by mezi nimi byl i bohatě iluminovaný Pontifikál, jak tvrdí Z. Nejedlý, ten vznikl ještě před založením kláštera. Pravděpodobněji mohla klášteru náležet bible, kterou nechal Albert opsat, a jež je dnes uložena v Jagellonské knihovně v Krakově.

To, že tržecký klášter měl záhy po svém založení ve svém držení i knihy, můžeme s jistotou potvrdit až po nedávném nález ve vatikánské knihovně. Při výzkumu rukopisných bohemik uložených ve vatikánské knihovně jsem narazil na dosud neznámý rukopis, který byl pro tržeckou kartouzu pořízen jejím převorem Janem roku 1380.

Jedná se o pergamenový kodex, který obsahuje deset textů týkajících se bezprostředně řádových záležitostí. Jsou to jednak řádová statuta kartuziánů dochovaná zde v několika redakcích, způsob volby řádových představených a ceremonie, které tyto volby provázejí. Autorem traktátu o původu a pravosti kartuziánského řádu je Vilém de Hyporegia a závěrečný traktát o kartuziánech pochází z pera pochází z pera španělského lékaře a osobního lékaře aragonských králů a papeže Bonifáce VIII. Amalda z Villanovy. Z dochovaných textů je patrné, že se jedná o základní díla, která nově založený klášter nutně potřeboval pro svou činnost.

Po smrti biskupa Alberta ze Štemberka (†1380), jenž byl hlavním mecenášem nově zřízeného kláštera, se za jeho nástupců hospodářská situace tržecké kartouze zhoršovala a litomyšlští biskupové nebyli schopni novou fundaci dostatečně ekonomicky zajistit. V roce 1390 odešla většina mnichů i s převorem Štěpánem z Tržku na Moravu, kde se usadili na klášterních statcích v Dolanech nedaleko Olomouce a založili zde filiální

[Zpět na okres](#)

Panství Litomyšl
Politický okres Litomyšl
1961 Okres Svitavy
2003 Pověřený městský úřad

Historie obce

První zmínka o existenci této obce je v roce 1145. Obcí Tržeckou vedla důležitá zemská stezka, která velice přispěla k jejímu rozkvětu.

Biskup Albert ze Štemberka, který měl v Tržku svůj letohrádek, v roce 1378 založil Kartuziánský klášter. Pod klášterem stál velký biskupský mlýn. Tržek byl v této době nejvýznamnější osadou v okolí. V roce 1425 byl klášter i mlýn vypálen husity.

Počátkem 17. století byl mlýn v obci obnoven. V roce 1893 koupil tento mlýn pan Josef Faulhammer. Rodina Faulhammerova na tomto mlýně úspěšně podniká i v současnosti.

Tržek je velmi stará osada. Některé prameny tvrdí, že sahá svým původem až do dob pohanských. V historii připomíná se poprvé v roce 1145. Tržek ležel na důležité zemské stezce, která pod vsí přecházela řeku Denisku přes most. Most připomíná se v listině krále Vladislava v roce 1167. Do 13. století jmenovala se Tržkovice. Pravděpodobně v souvislosti s tmy. Tržek býval majetkem premonstrátského kláštera v Litomyšli, pak majetkem litomyšlských biskupů.

Biskupové a opati zde mívali větší hospodářství, hospodářský dvůr v roce 1347, mlýn o čtyřech kolech, něco lesů, porostlin a zahrad. K lepšímu opatření hospodářství postavil biskup Albrecht ze Štemberku v Tržku menší tvrz. Podle některých pramenů patrně loveckou. Pravděpodobně v Tržku častěji v době nemoci pobýval. Aby pak i pro duchovní potěchu pojal roku 1376 úmysl založit při své tvrzi klášter. Roku 1378 založil tedy biskup Albert poblíž své tvrže kartuziánský klášter v Tržku. Kartuziánové patřili k nejpřísnějším řeholím své doby. Přesná podoba není známa, stál patrně vedle obory u hrádku na kopci, kde se říká dodnes na Kartouzích.

Hospodářské budovy byly dole na lukách pod Kartouzí. Při provádění meliorace na louce pana Mareše ze Sedlišť, narazilo se na půdorys velké budovy, která měla základy 2 metry silné.

Klášter tržecký v latinských pramenech nazýval se „Domus Rubi“ nebo také „Rubus s Mariae“ což se překládá nejednotně „Keř Panny Marie“ a jiné „Hájek Panny Marie“. Sám biskup také pro klášter tento vyměřil území a to, od plotu v oboře napříč položených, až zpátky k veřejné silnici a přidal pole za cestou veřejnou, až ke břehu náhonu sahající ke zřízení zahrady kořenné.

Dále biskup koupil a věnoval pro řeholníky ves Dolany, Tověř, Maravičany a Palonín u Olomouce na Moravě. Důchod však tento ani zdaleka nestačil na vydržování kláštera pro 12 kněží, 6 - 8 konvršů, bratří laiků.

Roku 1379 byl již z větší části postaven kartuziánský kostel se zákřistí a třemi celami. Biskup Albert však svého

klášter zvaný Údolí Josafat. Ten je v naší církevní a literární historii spojen především se jménem svého převora Štěpána (†1424), známého autora protihusitských traktátů a odpůrce učení M. Jana Husa. Poslední mniši opustili tržeckou kartouzu na jaře roku 1421 po velkém tažení husitských vojsk do východních Čech. Budovy kláštera byly pobořeny a časem se rozpadly. Dnes po někdejší kartouze zůstalo pouze pomístní jméno "Na kartouzách", které v Tržku bývalý klášter připomíná.

Kamenný kříž

Před kapličkou, 1880

Reliéf

Na zahradním průčelí vily u Faulhamerova mlýna

Smírčí kříž

Pod obcí, na pravém břehu řeky Loučné, v-136cm, š-79cm, tl.27cm

Starý mlýn

Dnes součást Faulhaumerova mlýna

díla nedokončil, zemřel 14 ledna 1380. Smrtí Albertovou nastali pro klášter zlé časy. Kartuziánský klášter neprosperoval v důsledku velice rozptýleného majetku. Z těchto příčin uvažovala řádová generální kapitula po smrti Albertově, jestli má podržeti nové založení klášterní, či hned v počátku se ho zříci pro nedostačující nadání. Poněvadž však nástupce biskupa Alberta, biskup Jan VII. řečený Soběhlávek přislíbil, že nadání kláštera rozmnoží, bylo konečně ustanoveno, aby mniši v Tržku zůstali. Biskup Soběhlávek však slibu a rozmnožení důchodu kláštera nemohl splnit. A proto roku 1388 z rozkazu svých představených někteří mniši z Tržku odešli a usídlili se v Dolanech. Několik mnichů zůstalo v naději, že biskup klášter dostaví a rozmnoží. Konali zde bohoslužby a spravovali majetek. Tak tomu bylo až do roku 1421. Toho roku se zmocnili husité Chrudimí upálili zde dominikány, vypálili klášter v Sezemicích. Potom husité táhli na Vysoké Mýto Poličku a Litomyšl. Tržečtí kartuziáni, když dostali zprávu o tom, co se v Chrudimí a Vysokém Mýtě s mnichy a kláštery stalo a že zástupy husitské se již valí k Litomyšli, narychlo svaté ostatky, kalichy, posvátné knihy a nádobí na bezpečném místě uschovali a utekli. Nejspíše na Moravu ke svým bratřím do Dolan. V několika málo hodinách pak husité klášter v Tržku přepadli, vydrancovali a kostel i z celami mnišskými spálili. Pravděpodobně bylo zničeno husitským nájezdem celé hospodářství, včetně tvrze i mlýna. Osada tržecká byla znovu postavena až roku 1514. Byla osídlena lidmi z Litomyšle. Bylo tu jen asi 10 stavení.

Rok	obyv.	domů
1850		
1927	226	
1930		
1947		
1961		
1970		
2001	168	

www odkazy

www.trzek.cz

literatura a prameny

- 1) Administrativní lexikon obcí v republice čsl, 1927
- 2) E.Poche, Umělecké památky Čech
- 3) Vlastivědné listy PaK 2/2008
- 4) Bartušek, Krčálová, Merhautová-Livorová, Umělecké památky Čech I, 1957

A) trzek.cz

fotografie

Falhaumerův mlýn

V centru

Válcový mlýn Jindřicha Zamastila

Na konci obce, pod Nedošínském hájem

Hostinec

V centru

Polygonální stodola

U domu proti mlýnu Faulhamerově

Domov mlynářských

U rybníka

Kamenný mostek

Nad vyschlou strouhou u domu mlynářských

V Lukách

Železný kříž

U cesty do Nových Sídel

Mlýn / elektrárna

Nad vodou 1940

[Jaromír Lenoč](#) © Aktualizace 27.2.2012